บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา เพื่อศึกษาถึงคุณภาพชีวิตของผู้เสพสารเสพติดชาวเขาที่บำบัดรักษาด้วยเมทาโดนระยะยาวและปัจจัยที่มีผลต่อการเสพซ้ำของชาวเขาจังหวัดเชียงราย กลุ่มตัวอย่างคือผู้เสพสารเสพติดชาวเขาที่ได้รับการบำบัดรักษาด้วยเมทาโดนระยะยาวและมีอายุตั้งแต่ 18 ปีจนถึง 60 ปี ในหมู่บ้านชาวเขา 7 หมู่บ้าน ของอำเภอแม่จันและอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นประกอบไปด้วยข้อมูลส่วนตัวและประวัติการใช้สารเสพติดและแบบวัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุดย่อ 26 ข้อ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณา หาความสัมพันธ์โดยใช้ Fisher's exact test ที่ระดับนัยสำคัญ alpha risk 0.05 เก็บข้อมูลระหว่างวันที่1 มกราคม ถึง 28 กุมภาพันธ์ 2548 จำนวน 107 คน โดยมีข้อสรุปดังนี้

1. คุณภาพชีวิต

คุณภาพชีวิตโดยรวมส่วนใหญ่อยู่ในระดับดีทั้งในกลุ่มเสพซ้ำและกลุ่มไม่เสพซ้ำ คุณภาพชีวิตรายด้านพบว่าคุณภาพชีวิตด้านร่างกายในกลุ่มเสพซ้ำส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 66.7) กลุ่มไม่เสพซ้ำอยู่ส่วนใหญ่อยู่ระดับดี (ร้อยละ 54.1) คุณภาพชีวิตด้านจิตใจส่วนใหญ่อยู่ในระดับดีทั้งในกลุ่มเสพซ้ำและกลุ่มไม่เสพซ้ำ คุณภาพชีวิตด้านสัมพันธภาพทางสังคมส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี ทั้งในกลุ่มเสพซ้ำและกลุ่มไม่เสพซ้ำ แต่ในระดับไม่ดีจะแตกต่างกันโดยกลุ่มเสพซ้ำจะมากกว่ากลุ่มไม่เสพซ้ำ (ร้อยละ 22.2) และ (ร้อยละ 2.0) ตามลำดับ องค์ประกอบคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่อยู่ในระดับคะแนนที่คุณภาพชีวิตที่ดีทั้งสองกลุ่ม

โดยสรุปในกลุ่มเสพซ้ำมีคุณภาพชีวิตโดยรวมและรายด้านในระดับดีน้อยกว่ากลุ่มไม่เสพซ้ำในทุกด้าน

2. สาเหตุที่เสพซ้ำในปัจจุบัน

สาเหตุที่เสพสารซ้ำในปัจจุบันพบว่าสาเหตุทางด้านร่างกายคือใช้รักษาอาการเจ็บป่วย(ร้อยละ 100) สาเหตุทางด้านจิตใจส่วนใหญ่มีอาการอยากเสพ (ร้อยละ 87.5) รองลงมาคือ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

เครียดนอนไม่หลับ (ร้อยละ 12.5) สาเหตุทางด้านสังคม ส่วนใหญ่ เพื่อนชวน (ร้อยละ 80.0) สาเหตุทางด้านสิ่งแวดล้อม คือหาซื้อง่าย (ร้อยละ 100)

3. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านต่างๆกับการกลับไปเสพซ้ำ

ปัจจัยในเรื่องเพศ ระดับการศึกษา อายุที่เริ่มเสพ วิธีการที่เคยเสพ และคุณภาพชีวิตด้านสัมพันธภาพทางสังคม มีความสัมพันธ์กับการกลับไปเสพซ้ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเพศชายมีโอกาสกลับไปเสพซ้ำมากกว่าเพศหญิง($p = 0.027$) อายุที่เริ่มเสพในกลุ่มอายุน้อยกว่า 26 ปี มีโอกาสกลับไปเสพซ้ำ มากกว่าในกลุ่มอายุที่เริ่มเสพตั้งแต่ 26 ปีขึ้น($p = 0.010$) วิธีการที่เคยเสพในกลุ่มที่เคยใช้วิธีการเสพแบบฉีดมีโอกาสกลับไปเสพซ้ำมากกว่ากลุ่มที่ไม่เคยฉีด ($p = 0.003$) ในกลุ่มที่มีคุณภาพชีวิตด้านสัมพันธภาพทางสังคมที่ไม่ดีมีโอกาสกลับไปเสพซ้ำมากกว่ากลุ่มที่มีคุณภาพชีวิตด้านสัมพันธภาพทางสังคมที่ดี 7.35 เท่า ($p = 0.035$)

ปัจจัยด้าน สถานภาพสมรส รายได้ ชนิดสารเสพติดที่เคยใช้ ค่าใช้จ่ายในการซื้อสารเสพติด และคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย ไม่มีความสัมพันธ์กับการกลับไปเสพซ้ำ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

อภิปรายผล

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงคุณภาพชีวิตคุณภาพชีวิตของผู้เสพสารเสพติดชาวเขาที่บำบัดรักษาด้วยเมทาโดนระยะยาวและปัจจัยที่มีผลต่อการกลับไปเสพซ้ำของชาวเขาอำเภอแม่จันจังหวัดเชียงราย จำนวน 107 ราย เป็นเพศชาย 71 ราย เพศหญิง 36 ราย ผู้ศึกษาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ดังนี้

คุณภาพชีวิต

คุณภาพชีวิตโดยรวมส่วนใหญ่อยู่ในระดับดีเนื่องจากส่วนใหญ่ได้รับการบำบัดรักษาและยังคงสภาพที่ไม่กลับไปเสพซ้ำทำให้สามารถดำเนินชีวิตได้เหมือนคนทั่วไป ในกลุ่มเสพซ้ำคุณภาพชีวิตโดยรวมและรายด้านในระดับดีน้อยกว่ากลุ่มไม่เสพซ้ำในทุกด้านซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เรือเอกหญิง สมฤทัย จันทร์สุข (2543) ที่ชี้ให้เห็นว่าอัตมโนทัศน์ของผู้ติดสารเสพติดอยู่ในระดับปานกลางและต่ำกว่าคนปกติทั่วไปเป็นไปในแนวทางเดียวกับงานวิจัยของ โกเมศ อุนรัตน์ (2543) ที่พบว่าอัตมโนทัศน์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สาเหตุที่เสพซ้ำในปัจจุบัน

สาเหตุที่เสพซ้ำในด้านสิ่งแวดล้อม คือหาซื้อง่ายสอดคล้องกับงานศึกษาของ รัตนา สุกุมลจันทร์ (2534) พบว่าสาเหตุของการเสพซ้ำของผู้ติดฝิ่นและเฮโรอีนคือมียาเสพติดขายในหมู่บ้าน เช่นเดียวกับการศึกษาของ ผ่องพรรณ อินเล็ก (2542) ที่พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการเสพซ้ำคือการมีที่อาศัยอยู่ในแหล่งที่มีการจำหน่ายยาเสพติด สาเหตุของการเสพซ้ำด้านร่างกายคือใช้รักษาอาการเจ็บป่วย เนื่องจากความเชื่อในการใช้สารเสพติดเป็นยาในการรักษาโรคของชาวเขาสอดคล้องกับกับงานวิจัยของ วาสนา บุญญประภา (2545) ที่พบว่าความเชื่อด้านสุขภาพของชาวเขาที่เชื่อว่าฝิ่นสามารถรักษาโรค บรรเทาอาการเจ็บปวด ลักษณะการทำงาน ช่วยให้ทำงานมีความสุข สาเหตุทางด้านจิตใจ ส่วนใหญ่ อยากเสพ เนื่องจากฤทธิ์ของสารเสพติดขณะเสพทำให้ผู้เสพมีอาการสุขสบาย เคลิบเคลิ้มทำให้ติดใจในรสชาด และลักษณะของสารเสพติดคือทำให้ผู้เสพเกิดความต้องการเสพอย่างแรงกล้าทั้งทางร่างกายและจิตใจ สาเหตุทางด้านสังคม คือ เพื่อนชวน ซึ่งเพื่อนมักมีอิทธิพลต่อผู้ที่ติดสารเสพติดเนื่องจากผู้ติดสารเสพติดมักคบหาเพื่อนที่ให้ความยกย่องนับถือตน ซึ่งกลุ่มผู้ที่ติดสารเสพติดด้วยกันสมาชิกจะเกิดความรู้สึกว่าตนเป็นที่ต้องการของกลุ่ม

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

เป็นที่รักของเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม ใช้ภาษาเดียวกันปฏิบัติตัวเหมือนกันจึงเป็นการยากที่จะแยกตัวออกจากกลุ่มเพื่อนได้ (ประภาเพ็ญ สุวรรณ, 2536)

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านต่างๆ กับการกลับไปเสพซ้ำในปัจจุบัน

ปัจจัยในเรื่องเพศ ระดับการศึกษา อายุที่เริ่มเสพ วิธีการที่เคยเสพ และคุณภาพชีวิตด้านสัมพันธภาพทางสังคม มีความสัมพันธ์กับการกลับไปเสพซ้ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเพศชายมีโอกาสกลับไปเสพซ้ำมากกว่าเพศหญิง ซึ่งเพศชายนั้นมีพฤติกรรมชอบเสี่ยง ชอบผจญภัย (ชุลีพร ศรศรี, 2541) และสอดคล้องกับงานศึกษาของ ทิพสมัย จันทรมานนท์ (2545) ที่ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสพซ้ำของผู้ที่เป็นโรคจิตจากสารแอมเฟตามีนพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นชาย

อายุเฉลี่ยที่เริ่มเสพ 26.4 ปี ซึ่งเป็นวัยผู้ใหญ่ตอนต้น วัยทำงานเป็นวัยที่หาแนวทางชีวิตที่ตนต้องการและพอใจ (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2540) อายุที่เริ่มเสพในกลุ่มอายุน้อยกว่า 26 ปี มีโอกาสไปเสพซ้ำมากกว่าในกลุ่มอายุที่เริ่มเสพตั้งแต่26ปีขึ้นไปและวิธีการที่เคยเสพในกลุ่มที่เคยใช้วิธีการเสพแบบฉีดมีโอกาสเสพซ้ำมากกว่ากลุ่มที่ไม่เคยฉีด เนื่องจากการเสพโดยวิธีฉีดจะทำให้สารเสพติดจับกับ Opiate Receptor ได้รวดเร็วทำให้ผู้เสพเกิดอาการเสียวซ่าน Rush เกิดอาการสุขสบายเคลิบเคลิ้มได้เร็วกว่าวิธีอื่น การติดใจในรสชาดของสารเสพติดจึงรุนแรงกว่าจึงมีแนวโน้มที่จะกลับไปเสพซ้ำได้สูงกว่าสอดคล้องกับการศึกษาของ ปิยกมล ทองงาม (2544) ที่พบว่าปัจจัยที่เสพซ้ำของสาเหตุทางใจคือติดใจรสชาดและช่วยให้สบายใจ พร้อมกับการเริ่มเสพเมื่ออายุน้อยทำให้ช่วงการติดสารเสพติดนานกว่าการเสพซ้ำจึงมากกว่า สอดคล้องกับกับงานวิจัยของ เรือเอกหญิง สมฤทัย จันทร์สุข (2543) ที่พบว่าระยะเวลาที่ติดสารเสพติดมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการมาเสพติดซ้ำ

ในกลุ่มเสพซ้ำมีคุณภาพชีวิตด้านสัมพันธภาพทางสังคมที่ไม่ดีมีโอกาสกลับไปเสพซ้ำมากกว่ากลุ่มที่มีคุณภาพชีวิตด้านสัมพันธภาพทางสังคมที่ดี เนื่องจากผู้เสพสารเสพติดมักจะใช้สารเสพติดเป็นทางออกในการแก้ไขปัญหามากกว่าที่จะพึ่งพาผู้อื่นสอดคล้องกับกับงานวิจัยอัตมโนทัศน์ด้านสังคมของผู้ติดสารเสพติดที่น้อยกว่าคนปกติอย่างเด่นชัดและเช่นเดียวกับงานวิจัยการสนับสนุนทางสังคมของ ขวัญหทัย รงคุปตวนิช (2544) ที่พบว่าการไม่ได้รับสนับสนุนทางสังคมจะทำให้ผู้ติดสารเสพติดเกิดความท้อแท้ หมดกำลังใจ และแสดงพฤติกรรมทางลบออกมาเช่นหวนกลับไปเสพยาเสพติดอีกครั้งหนึ่ง

ปัจจัยด้าน สถานภาพสมรส รายได้ ชนิดสารเสพติดที่เคยใช้ ค่าใช้จ่ายในการซื้อสารเสพติด และคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย ไม่มีความสัมพันธ์กับการกลับไปเสพซ้ำ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

การนำผลการศึกษาไปใช้

ด้านการบำบัดรักษา จากผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าคุณภาพชีวิตของผู้เสพสารเสพติดที่ได้รับวิธีการบำบัดรักษาโดยเมทาโดนทดแทนระยะยาวไม่ว่ายังคงใช้หรือไม่ใช้เมทาโดนก็ตามและไม่ได้เสพซ้ำมีคุณภาพชีวิตโดยรวมอยู่ในระดับดีกว่าผู้ที่เสพซ้ำซึ่งน่าจะเป็นวิธีการบำบัดรักษาอีกวิธีหนึ่งที่จะนำไปปรับใช้กับผู้เสพสารเสพติดที่ไม่สามารถเลิกเสพซ้ำได้หรือใช้วิธีการบำบัดรักษาวิธีอื่นแล้วมีคุณภาพชีวิตที่ไม่ดี

ด้านการป้องกัน จากผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าผู้เสพสารเสพติดที่เริ่มเสพในช่วงอายุน้อยมีแนวโน้มที่จะกลับไปเสพซ้ำสูงกว่าช่วงอายุอื่น ดังนั้นการรณรงค์การป้องกันในเรื่องสารเสพติดควรจะมีกิจกรรมให้ครอบคลุมโดยเฉพาะอย่างยิ่งการป้องกันการเสพด้วยวิธีฉีดในกลุ่มผู้ติดสารเสพติดที่เริ่มเสพสารเสพติด

ด้านการลดอันตรายจากการใช้สารเสพติด จากผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ผู้เสพสารเสพติดที่เคยฉีดมีแนวโน้มที่เสพซ้ำสูงกว่าผู้เสพสารเสพติดที่ไม่เคยฉีดดังนั้นการดำเนินงานด้านการลดอันตรายจากการใช้สารเสพติด (Harm Reduction) ควรครอบคลุม และให้ความสำคัญกับกลุ่มผู้เสพสารเสพติดทุกกลุ่มเพื่อป้องกันวิธีการเสพมิให้เปลี่ยนไปเป็นวิธีฉีด

ด้านการติดตามและฟื้นฟูสมรรถภาพ จากผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าผู้เสพสารเสพติดที่กลับไปเสพซ้ำจะพบในกลุ่มมีคุณภาพชีวิตด้านสัมพันธภาพทางสังคมที่ไม่ดีจึงควรให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตด้านสัมพันธภาพทางสังคม เช่นการเพิ่มทักษะสร้างสัมพันธภาพ เพิ่มทักษะการอยู่ร่วมกับผู้อื่น

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาถึงระยะเวลาที่ใช้สารเสพติด ระยะเวลาที่หยุดเสพและวิธีการบำบัดรักษาในแต่ละครั้งของการกลับไปเสพซ้ำเพื่อให้ได้ข้อมูลผลของการบำบัดรักษาและข้อมูลปัจจัยที่ทำให้กลับไปเสพซ้ำได้ละเอียดมากขึ้น

2. ควรมีการศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้เสพสารเสพติดแบบต่อเนื่องตั้งแต่ช่วงที่เสพช่วงระหว่าง การบำบัดรักษา และช่วงหยุดเสพเพื่อศึกษาพลวัตรคุณภาพชีวิตด้านต่างๆ อย่างต่อเนื่อง

3. ควรมีการศึกษาคุณภาพชีวิตของครอบครัวผู้เสพสารเสพติดเพื่อศึกษาความพร้อมด้านต่างๆ ในการที่จะช่วยเหลือผู้เสพสารเสพติดต่อไป

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved